

Polderen brengt accountancyonderwijs niet verder

Visie NBA Young Profs

Aanleiding

Begin december 2012 publiceerde de Adviescommissie Herziening Eindtermen ('commissie Dassen') haar adviesrapport over de toekomstige eindtermen voor de theoretische accountantsopleidingen. Een vergelijkbare analyse, maar dan vanuit de NBA, is in oktober 2012 gepubliceerd door de Commissie Onderwijs Fusie NBA ('commissie Van Arkel'), met aanbevelingen voor vernieuwing van de accountantsopleidingen. Met de discussies naar aanleiding van deze rapporten is het opleidingsdebat in accountantsland (opnieuw) geopend.

Verfrissende en opwindende ideeën bevatten beide rapporten naar onze mening zeker niet. Dat is de auteurs niet kwalijk te nemen, gezien de pluriformiteit van de achterban en de aangereikte uitgangspunten in de taakopdracht van commissie Van Arkel en de scope en taak die commissie Dassen van de CEA heeft meegekregen.

De NBA Young Profs vinden een *out of the box* toekomstvisie op zowel de theoretische als de praktijkopleiding tot accountant hard nodig. Onze nadrukkelijke wens is om een visie te formuleren waarmee wij vanuit ons perspectief bijdragen aan het opleidingsdebat.

Opleidingsdebat

In een opiniebijdrage op tuacc.nl en accountant.nl zijn de contouren van onze visie geschetst. Op 16 januari 2013 hebben wij in samenwerking met TUACC een *tweet-up* over de opleiding georganiseerd. Tijdens deze *tweet-up* (#yptuacc) is onze visie op de theoretische en praktijkopleiding tot accountant ter discussie gesteld aan de hand van vijf thema's:

1. RA, AA, MKB-accountant
2. Niveau van de opleiding
3. Cultuur
4. Praktijkopleiding
5. IT in de opleiding

Visie

De visie van de NBA Young Profs op de accountantsopleiding is als volgt:

- Er is één opleidingsmodel met één beroepstitel, bestaand uit een opleiding tot basisaccountant gevolgd door specialisaties;
- het eindniveau van de opleiding tot basisaccountant is op hbo-plus niveau. Het eindniveau van de opleiding tot wettelijk controleur omvat een mastereis;
- accountantskantoren – en niet opleidingsinstellingen – moeten het voortouw nemen als het gaat om het ethisch handelen van de accountant;
- de toelatingseisen voor de praktijkopleiding moeten op basis van praktijkervaring worden geformuleerd en niet op basis van de theoretische opleiding;
- de praktijkopleiding is gericht op vaardigheden en dilemma's en moet een tussentijdse mondelinge toetsing bevatten;
- de basisaccountant moet kennis hebben van IT audit en hiermee aantoonbare praktijkervaring hebben opgedaan.

Hierna lichten wij per thema onze visie kort toe.

1. RA, AA, MKB-accountant

Er is één opleidingsmodel met één beroepstitel, bestaand uit een opleiding tot basisaccountant gevolgd door specialisaties.

Wat de NBA Young Profs betreft zijn de AA- en RA-titels niet (langer) een vast gegeven. Wij richten ons op een model waarmee accountants als gezamenlijke beroepsgroep onder één noemer invulling kunnen geven aan hun vitale maatschappelijke functie. Het idee van een opleiding tot basisaccountant gevolgd door specialisaties – naar analogie van het artsenmodel – is niet nieuw, maar toont zich een terugkerend thema in het opleidingsdebat.

Basisaccountant is een beschermde beroepstitel waaraan een bepaalde mate van verantwoordelijkheid en verplichtingen (gedragscode) is verbonden. Bij het formuleren van eindtermen voor en het inrichten van het opleidingstraject tot basisaccountant zou aangesloten moeten worden op internationale initiatieven waaronder Common Content's *skills, learning outcomes* en *body of knowledge*.

Het aanbrengen van specialisaties in de opleiding is bepalend voor het draagvlak van dit model onder NBA Young Profs. Ook in de praktijkopleiding moeten die specialisaties tot uitdrukking komen. Wij zien de opleiding tot accountant met wettelijke controlebevoegdheid als een specialisatie. Hoewel de helderheid van één titel (basisaccountant) wordt onderschreven, gaan binnen onze achterban geluiden op om specialisaties in de titel tot uitdrukking te laten komen.

Betrokkenen vanuit verschillende geledingen zijn met elkaar eens dat een accountant nooit is uitgeleerd. De gemeenschappelijke basis en de specialisatie(s) vormen samen het fundament voor *life long learning*, zowel theoretisch als in de praktijk. Als onderdeel van verplichte permanente educatie zou een accountant een of meer sectorspecifieke kopopleidingen ('toppings') moeten volgen.

2. Niveau van de opleiding

Het eindniveau van de opleiding tot basisaccountant is op hbo-plus niveau.
Het eindniveau van de opleiding tot wettelijk controleur omvat een mastereis.

Het niveau van de opleiding is besproken in relatie tot de conceptuele vorming van een (basis)accountant. In dat kader ondersteunen de NBA Young Profs een mastereis als onderdeel van het opleidingstraject tot wettelijk controleur, dat loopt tot en met de post master.

De oorspronkelijke insteek van de Adviescommissie voor de basisaccountant was een opleiding op hbo-niveau, mede om in het curriculum ruimte te creëren voor specialisaties met voldoende diepgang. Uit debatten blijkt dat Young Profs dit niet voldoende vinden voor een basisaccountant die al over enige bevoegdheden beschikt en in dat kader zelfstandig mag opereren. Daarbij gaan ook geluiden op voor een basisaccountant op masterniveau. Dit vinden wij niet noodzakelijk. Om aan de verwachtingen van gebruikers van basisaccountant-diensten te voldoen, vinden wij een opleiding op hbo-plus niveau toereikend. Uiteraard is een definitieve niveau-eis afhankelijk van de invulling van het beroepsprofiel van de basisaccountant.

3. Cultuur

Accountantskantoren – en niet opleidingsinstellingen – moeten het voortouw nemen als het gaat om het ethisch handelen van de accountant.

NBA Young Profs zien de beroepshouding van de beginnend beroepsbeoefenaar als een groot goed. De verantwoordelijkheid voor het ethisch handelen ligt bij de individuele accountant. Accountantskantoren zouden echter, als samenstel van individuele accountants, een voorbeeldfunctie moeten vervullen waar het om ethisch handelen gaat.

De theoretische opleiding schetst de kaders die een accountant in opleiding kan hanteren om ethische dilemma's te herkennen en hiermee op passende wijze om te gaan. De werkomgeving moet de accountant stimuleren om vanuit de theoretische opleiding aangereikte *tools* in de praktijk toe te passen, zonder zich te verschuilen achter gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen een kantoor. Daarmee verwerft een accountant in opleiding tevens kennis en vaardigheden die nodig zijn om toon aan de top en *soft controls* in de organisatie van zijn klant te begrijpen.

4. Praktijkopleiding

De toelatingseisen voor de praktijkopleiding moeten op basis van praktijkervaring worden geformuleerd en niet op basis van de theoretische opleiding.

Met de praktijkopleiding worden trainees in drie jaar opgeleid tot beginnend gekwalificeerd beroepsbeoefenaar. Om de eindtermen van de praktijkopleiding in een relatief kort tijdsbestek te bereiken, vinden wij een voldoende hoog ingangsniveau belangrijk. De huidige toelatingseis tot de praktijkopleiding is theoretisch: er moet voldaan worden aan het behalen van bepaalde theoretische doelen (bijvoorbeeld de student moet toelaatbaar of toegelaten zijn tot een universitair masterprogramma dat toegang geeft tot de post master RA-opleiding of het theoretisch deel van de opleiding tot AA-Accountant hebben afgerond). Duidelijk is dat een bepaald theoretisch kennisniveau aanwezig moet zijn voordat een accountant in opleiding toepassing daarvan in de praktijk kan trainen.

Wij vinden echter dat meer gedifferentieerde, op de praktijk gebaseerde toelatingseisen op hun plaats zouden zijn. Er zijn nu eenmaal aanzienlijke verschillen in praktijkervaring tussen potentiële trainees. Vanuit de werkomgeving zijn al voorbeelden bekend waarin accountants in opleiding in overleg met de stage-organisatie of de stagemeeester op een later moment met de praktijkopleiding aanvangen.

De praktijkopleiding is gericht op vaardigheden en dilemma's en moet een tussentijdse mondelinge toetsing bevatten.

De praktijkopleiding tot accountant moet gericht zijn op toepassing van de verworven theoretische kennis en vaardigheden en *soft skills* in de praktijk, door middel van het uitwerken en verdedigen van standpunten met betrekking tot dilemma's die een trainee in de werkomgeving signaleert. De praktijkopleiding moet zich niet in hoofdzaak richten op herhaalde toepassing van en oefening met bepaalde regels en standaarden als aanvulling op een meer conceptueel opgezette theoretische opleiding.

NBA Young Profs zien tussentijdse gesprekken als een verrijking van de praktijkopleiding. Deze gesprekken dienen als 'APK' voor de trainee en bieden inzicht in de persoonlijkheidskenmerken van de trainee – in een eerder stadium dan tijdens een theoretisch slotexamen of mondeling praktijkexamen. Ook zou met tussentijdse gesprekken het als 'papieren tijger' beleefde schrijven van verslagen en essays kunnen worden beperkt. Het verdient de voorkeur om tussentijdse gesprekken buiten de eigen stage-organisatie te voeren en daarbij methoden als rollenspellen toe te passen.

Het invoeren van tussentijdse gesprekken doet wat ons betreft niet af aan de cruciale rol van de stagemeeester. De kwaliteit van de begeleiding door de stagemeeester is voor

Young Profs bepalend voor de wijze waarop zij de kwaliteit en toegevoegde waarde van de praktijkopleiding hebben ervaren.

5. IT in de opleiding

De basisaccountant moet kennis hebben van IT audit en hiermee aantoonbare praktijkervaring hebben opgedaan.

Gelet op het belang van IT in elke organisatie moet een basisaccountant voldoende kennis van IT audit hebben om de aan IT gerelateerde risico's bij zijn klanten in te kunnen schatten ('What could go wrong?'). Ook waar een specialist (IT auditor) wordt ingeschakeld, moet de basisaccountant voldoende basiskennis hebben om diens werkzaamheden te kunnen aansturen en uitgangspunten en uitkomsten te beoordelen. De theoretische basisopleiding moet de benodigde IT audit-kennis vanaf een vroeg stadium aanreiken. Om los te komen van een puur theoretische benadering zou een basisaccountant in zijn praktijkopleiding basale ervaring met IT audit moeten opdoen. Deze ervaring kan hij aantonen in tussentijdse gesprekken, verslagen of essays.

Tenslotte

Ons uitgangspunt was om als NBA Young Profs kleur te bekennen en keuzes te maken. Door het gekozen proces heeft de Adviescommissie waardevolle input gekregen van Young Profs. Waar sprake is van verdeeldheid heeft de Adviescommissie de doorslaggevende keuze gemaakt. Wij begrijpen dat andere belanghebbenden bij het mooie accountantsberoep en de bijbehorende opleiding wellicht een andere mening zijn toegedaan en vertrouwen erop dat zij voldoende podia vinden om die te uiten – onder meer in de discussies via accountant.nl en de uitnodiging van beide genoemde commissies om op hun rapporten te reageren.

Wij houden het opleidingsdebat graag levend, ook via twitter: [#nbayp](https://twitter.com/nbayp).

* * *